

Luuk van Middelaar

Familieberaad in Moldavië sterkt lotsverbondenheid

Het zal ongetwijfeld gaan over de oorlog in Oekraïne en over het oploeiend geweld tussen Kosovo en Servië. Over ener-giezeekerheid, cyberweerbaarheid en andere kwesties van gedeeld belang.

Deze donderdag verzamelt heel Europa zich in Moldavië. In een wijn-kasteel een stukje buiten hoofdstad Chisinau komen 47 regeringsleiders bijeen. De 27 uit de Europese Unie, maar ook de Britse premier, wellicht de vers herkozen Turkse president en de premiers van Noorwegen, Albanië en Armenië. Het hele conti-nent, kortom, behalve Rusland en Wit-Rusland. Voor Moldavië, oud-Sovjet-republiekje ingeklemd tussen Roemenië en Oekraïne, betekent dit het grootste evenement ooit.

Toen Emmanuel Macron in mei 2022 - zo'n tien weken na de Russi-sche inval van Oekraïne - het idee voor zo'n pan-Europees familiebe-raad opperde, klonk vooral kritiek. Nog een continentale organisatie,

In de EPG draait het om gedeelde belangen, het is geen democratische waardengemeenschap

we hebben er toch al genoeg? Ook heerste argwaan dat Frankrijk het nieuwe forum vooral zag als wacht-kamer om Oekraïne en andere EU-aspiranten te parkeren (wantrou-wen dat Parijs nadien temperde door steun aan Kyivs EU-aanvraag te verlenen).

Tegelijk sprak veel voor de gedach-te om 'als continent' bijeen oorlog en vrede te bespreken. De Russische in-vasie was de zwaarste schok voor de Europese orde sinds decennia. Zo-doende meldden zich 6 oktober vo-rig jaar ruim veertig leiders in de pre-sidentiële burcht in Praag, voor de af-trap van wat Macron de 'Europese Politieke Gemeenschap' (EPG) had gedoopt. Een slotverklaring of con-creet besluit leverde het treffen niet op. Wel gingen alle leiders samen op de foto en planden ze, kennelijk te-vreden, alvast drie verdere toppen.

Praktijkmensen en journalisten weten soms niet goed raad met dit intrigerende nieuwe forum. Ze zijn gewend aan de verfijnde in-stitutionele machinerie waarmee Europa's staten na 1945 en na 1989 hun verhoudingen stabiliseerden en moderniseerden, de Raad van Euro-pa voor mensenrechten en democra-tie en de EU voorop. Daarin draait het om rapporten, communiqués en besluiten die je als ambtenaar kunt afvinken en als journalist in een nieuwsbericht kunt omzetten.

Maar op dit dramatische histori-sche moment heeft het continent ook iets anders nodig, iets basalers: een gevoel van strategische verbon-denheid, het besef van een gedeelde ruimte tussen Atlantische Oceaan, Baltische Zee en Zwarte Zee. Daar ligt de bestaansreden van de Euro-pese Politieke Gemeenschap.

Een recente studie waaraan ik meeschreef zette drie eigenschap-pen op een rij die dit gevoel van ge-zamenlijkheid bevorderen.

Ten eerste fungeert de EPG als fo-rum van gelijke en soevereine staten - groot of klein, rijk of arm. De EU scheidt juist ongelijkheid - tussen 'erbinnen' en 'erbuiten', leden en kandidaten, de blijvers en de (Britse) ex-geliefde. De Balkanlanden voe-len zich in EU-gesprekken als slech-te leerlingen behandeld. In het conti-nentale familieberaad van de EPG krijgen ze meer respect. Voor Lon-den is het forum een buitenkans om na het Brexit-chagrijn de band met de burens een nieuwe start te geven.

Ten tweede vraagt vertrouwens-opbouw om lichte en informele structuren, om persoonlijk contact tussen leiders. Zodra je een formeel communiqué over sancties wenst dat kan worden ondertekend door én de felste Oekraïneverdedigers zo-als Polen én het pro-Russische Ser-vië of de oostentatief neutrale Erdo-gan, eindigt het in frictie en ruzie. Samen op de familiefoto daarente-gen, dat lukt wel.

Ten derde is de EPG een gemeen-schap van gedeelde belangen. Na-tuurlijk, in de context van Poetins oorlog oogt het initiatief snel als de-mocratische waardengemeenschap. Dan hadden echter Turkije en Azer-beidzjan (geleid door dictator Aliy-ev) buiten de gastenlijst moeten blij-ven. In de EPG gaat het over regio-nale conflicten, over veiligheid, energie, crises. Voor toezicht op rechtsstatelijkheid en democrati-sche waarden is er, buiten de EU, de Raad van Europa in Straatsburg - de instelling die, opgeschrikt door in-stitutionele nieuwkomer EPG, half mei een eigen top organiseerde, pas de vierde sinds 1949.

In een langer tijdsperspectief val-len de puzzelstukjes sneller op hun plaats. Dit is immers niet de eerste keer dat de staten van Europa bijeenkomen na een oorlog of perio-de van chaos. Dat deden ze ook na 1945 en 1989, na de Napoleontische oorlogen op het Congres van Wenen (1814-1815) en in 1648.

De huidige oorlog, hoe rampzalig ook, vergt niet een gelijkaardige, majeure strategische herordening van het continent. Maar wel een her-schikking. In deze dynamiek heront-dekt Europa tot de eigen verbazing zijn eigen, welhaast vergeten ge-daante van los verband van soeve-reine en gelijke staten, wier bestem-ming het is een continent te delen.